

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2008 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2009—2012

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä maaliskuuta 2008 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2009—2012 (VNS 2/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutesaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Eero Lavonen, neuvotteleva virkamies Timo Rivinoja ja neuvotteleva virkamies Olli Suonio, puolustusministeriö
- everstiluutnantti Hans Forsman, Pääesikunta
- pääsihteeri Henrik Nordell, Suomen Puolustus- ja Ilmailuteollisuusyhdistys ry
- sopimustoimitsija Jorma Viiala, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- puheenjohtaja Marja-Leena Karekivi, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHIL ry
- johtaja Markku Lemmetty, AKAVA ry
- yhteiskuntasuhteiden koordinaattori Päivi Niemi-Laine, Palkansaajajärjestö Pardia ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtiontalouden kehyspääätös puolustusministeriön hallinnonalan osalta

Valtiontalouden kehyspääätöksessä vuosille 2009—2012 puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään kehykseen luettavia määrärahoja vuosittain seuraavasti: 2 404, 2 311, 2 336 ja 2 312 miljoonaa euroa. Kehyksen ulkopuoliset menot, kuten arvonlisävero, ovat vuosittain noin 270 miljoonaa euroa.

Selonteossa todetaan, että puolustusministeriön hallinnonalan määrärahojen mitoituksessa on huomioitu vuoden 2007 neljännessä lisätlousarviossa päätettyjen puolustusmateriaali-

hankintojen tilausvaltuuksien muutoksista johtuvat menojen ajoitusmuutokset. Jalkaväkimien suorituskyvyn korvaamiseksi vuosina 2009—2016 kohdistetaan korvaavien järjestelmien hankintoja varten yhteensä 200 miljoonan euron rahoitus.

Kehyspääätöksessä varaudutaan julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämisen rahoittamiseen yhteensä 197 miljoonalla eurolla puolustus- ja sisäasiainministeriön pääluokassa (puolustusministeriön osuus on 122,4 miljoonaa euroa). Valiokunta toteaa, että uusista uhkista erityisesti tietoverkkohyökkäykset ovat todellinen myös Suomeen kohdistuva uhka. Valiokunta pitää välttämättömänä, että viranomaisverk-

kojen toiminta normaali- ja poikkeusolosuhteissa saatetaan nopeassa aikataulussa mahdollisimman hyvälle tasolle ja näiden verkkojen kontrollointi suomalaisviranomaisten käsiin. Tätä taustaa vasten verkkoturvallisuuden edistämiseen nyt korvamerkitty raha on valiokunnan mielestä erittäin tervetullut.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalustomenoihin varataan kehyskaudelle yhteensä 8 miljoonan euron kertalisäys käytettäväksi lähinnä Afganistanin kriisinhallintajoukon laitehankintoihin. Valiokunta pitää tätä määrärahaa tärkeänä, jotta vaativassa toimintaympäristössä toimivien suomalaisten ISAF-joukkojen omasuoja saadaan mahdollisimman hyvälle tasolle.

Saadun selvityksen mukaan vuosien 2009—2012 kehyspäättös mahdollistaa toiminnan tason ylläpidon lyhyellä tähtäimellä, mutta se ei mahdollista suunniteltua suorituskyvyn kehittämistä tai materiaallisen valmiuden ylläpitoa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kunnossapidossa ja varaosien hankinnassa on suuria ongelmia. Varaosien osalta tarvittaisiin vuosittain 30—40 miljoonaa euroa nykyistä enemmän. Valiokunta on huolissaan yhä pahenevasta varaosavajeesta ja sen vaikutuksesta puolustusvoimien suorituskyykyyn ja kansalliseen puolustukseen. Valiokunta on tyytyväinen siitä, että kehyskaudella reserviläiskoulutus saadaan normalisoitua vuosien 2006 ja 2007 notkahduksen jälkeen.

Saadun selvityksen mukaan kehyspäättös ei sisällä vuoden 2012 osalta puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen yhteydessä sovittua 3 miljoonan euron vuosittaista lisäystä toimitilojen pääoma- ja ylläpitovuokriin. Kehyspäättös ei sisällä myöskään puolustusministeriön kehyskaudelle esittämiä lisäyksiä toimitilojen kunnon parantamiseen ja varalaskupaikkojen kehittämiseen. Räjähdevarastoinnin kohentaminen säännösten edellyttämälle tasolle on huomioitu puolustusvoimien rakentamis- ja hankesuunnitelmissa. Räjähdevarastojen rakentamiseen ja modernisointiin ei ole kuitenkaan saatu tarvittua lisärahoitusta, vaan hankkeeseen on jouduttu kohdentamaan puolustushallinnon toimintamenoja.

Uskottavan kansallisen puolustuskyyvyn ylläpitämiseksi noin kolmannes puolustusbudjetista

käytetään puolustusmateriaalihankintoihin. Tämä on eurooppalaisessa vertailussa kärkipäättä. Valiokunta toteaa, että kustannustehokkaan asevelvollisuusjärjestelmän ansiosta puolustusbudjetin rakenne on tällä hetkellä tasapainossa ja materiaalihankintoihin on vuosittain käytettävissä 650—700 miljoonaa euroa. Valiokunta toteaa, että kotimaiset puolustusmateriaalihankinnat ovat puolustusvoimille tärkeitä erityisesti sotilaallisen huoltovarmuuden takia. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että materiaalihankintaprojekteissa tähdätään jatkossakin vähintään 50 prosentin kotimaisuusasteeseen.

Puolustusvoimien asiakkuus ei kuitenkaan yksin riitä turvaamaan kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä. Puolustusteollisuuden puolelta tuotiin asiantuntijakuulemisessa esiin, että suomalaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden tulee olla kansainvälisesti erikoistunut, kilpailukykyinen ja verkottunut osa kansallista ja kansainvälistä sotilaallista suorituskyykyä, huoltovarmuutta ja turvallisuutta. Valiokunta näkee suomalaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden, joka on kotimaassa merkittävä työllistäjä, menestymisen edellyttävän tiivistä yhteistyötä viranomaistahojen ja teollisuuden kesken. Tässä yhteydessä valiokunta korostaa kesäkuussa 2007 valmistuneen puolustus- ja turvallisuusteollisuusstrategian merkitystä. Raportissa esitetään useita toimenpiteitä, jotka ulottuvat vuosille 2009—2012. Valiokunta näkee asiakirjan hyödyllisenä pohjana laadittaessa selontekoon osiota suomalaisesta puolustusteollisuudesta ja sen tulevaisuudesta.

Tuottavuusohjelma

Selonteon mukaan tuottavuusohjelman toteuttamiseksi puolustusvoimat jatkaa ydintehtävien ulkopuolisten toimintojen osalta tuottavuuden kehittämistä omaa toimintaa tehostamalla ja hankkimalla palveluja ulkopuolisilta palveluntuottajilta kehyskaudella toteutettavien ja jo aiemmin sovittujen tuottavuustoimenpiteiden lisäksi. Kehyspäätöksessä on linjattu, että puolustusministeriön hallinnonalan henkilöstöä vähennetään uusilla tuottavuustoimenpiteillä 1 083 henkilötyövuotta vuoden 2015 loppuun mennessä.

sä. Tämän lisäksi on jo aiemmin sovittu, että puolustushallinnon alan henkilöstövähennykset ovat 1 890 henkeä vuoteen 2011 mennessä. Yhteensä puolustushallinnon henkilöstövähennys olisi siis suuruusluokaltaan noin 3 000 henkeä vuoden 2015 loppuun mennessä, jolloin hallinnonalan kokonaisvahvuus tippuisi alle 14 000 hengen.

Valiokunta toteaa, että puolustushallinnon henkilömäärän laskeminen alle 15 000 hengen aiheuttaa merkittäviä paineita puolustusvoimien rauhan ajan organisaatiolle ja tätä kautta myös yleiselle asevelvollisuudelle. Valiokunta korostaa, että puolustushallinnon henkilöstömäärä ja -rakenne ovat turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa linjattavia kysymyksiä, joita ei voida ratkaista tuottavuusohjelman kautta. Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien suorittamista ei saa valiokunnan mielestä vaarantaa sen vuoksi, että puolustushallinto pakotetaan hyväksymään epärealistisia tuottavuusohjelmia. Valiokunta huomauttaa, että koko valtionhallinnon tuottavuustavoite vuoden 2015 loppuun mennessä on 14 445 henkeä, josta puolustushallinnon osuus yksin olisi viidennes.

Asiantuntijakuulemisissa tuotiin lisäksi esiin, että puolustushallinnon henkilöstö on kokenut jo toteutetut ja suunnitellut tuottavuusohjelmat rasakaina. Valiokunta yhtyy tähän näkemykseen ja toteaa, että jatkuva rakennemuutos, toimintojen ulkoistamisuhka sekä jo toteutuneet kumppanuusohjelmat ovat vaikuttaneet henkilöstön jakamiseen ja työmotivaatioon negatiivisella tavalla. Valiokunta nostaa tässä yhteydessä esiin esimerkkinä Puolustushallinnon rakennuslaitoksen, joka on perustamisestaan vuodesta 1994 lähtien ollut jatkuvan muutosprosessin kohteena.

Puolustusvaliokunta on aiemmin ottanut kantaa kumppanuusohjelmiin muun muassa KUJA-lausunnonaan maavoimien materiaalin kunnossapidon kehittämisestä (PuVL 6/2007 vp). Valiokunta korosti lausunnonaan erityisesti hyvän

henkilöstöpolitiikan noudattamista puolustushallinnossa tuoden esiin myös huolensa kriittisen osaamisen häviämisestä puolustusvoimissa kumppanuuksiin siirryttäessä.

Saadun selvityksen mukaan kumppanuutta tutkitaan myös puolustusvoimien ruokahuollon ja vaatetuskorjaamon osalta. Valiokunta toteaa, että 640 henkeä työllistävä Puolustusvoimien ruokahuollon palvelukeskus aloitti toimintansa 1.1.2006 pitkällisen valmistelu- ja selvitysprosessin jälkeen. Vain kahden vuoden jälkeen nyt hyvin toimiva malli otetaan uudestaan tarkasteluun puolustusministeriön toimesta. KUJA-kuulemisissa kävi ilmi, että mahdolliset kustannussäästöt kumppanuuksiin siirtymisissä verrattuna oman toiminnan kehittämiseen ovat lopulta toissijainen syy ulkoistamisprosessissa. Valiokunnan näkemyksen mukaan nimenomaan tuottavuusohjelma ja sen kovat henkilöstön vähentämistavoitteet pakottavat puolustushallinnon siirtämään henkilöstöä hallinnonalan ulkopuolelle, sillä kumppanille siirtyvä henkilöstö poistuu puolustushallinnon vahvuudesta.

Valiokunta toteaa, että ulkoistaminen tulee puolustushallinnolle monella tapaa kalliiksi. Ensinnäkin puolustushallinto luovuttaa vastikkeetta ulkopuoliselle palvelun tarjoajalle koulutetun ja osaavan henkilöstön. Toiseksi jatkuva ulkoistamisuhka heikentää henkilöstön sitoutumista puolustushallintoon ja rapauttaa mielikuvan puolustushallinnosta hyvänä työnantajana aikana, jolloin kilpailu osaavasta henkilöstöstä yksityis- ja julkissektorin kesken kovenee koko ajan. Valiokunta huomauttaa lisäksi, että merkittävä määrä puolustushallinnon henkilöstöä on jäämässä eläkkeelle lähivuosina, mikä seikka pitää huomioida henkilöstövahvuutta tarkasteltaessa.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

PuVL 2/2008 vp — VNS 2/2008 vp

Helsingissä 15 päivänä huhtikuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Korkea-aho /kesk	Saara Karhu /sd
vpj.	Olli Nepponen /kok	Reijo Laitinen /sd
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Juha Mieto /kesk
	Pekka Haavisto /vihr	Reijo Paajanen /kok
	Juha Hakola /kok	Sirpa Paatero /sd
	Hanna-Leena Hemming /kok	Sari Palm /kd
	Reijo Kallio /sd	vjäs. Eero Akaan-Penttilä /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.